

El setembre de 2012 un seguit de protestes a la Xina contra els interessos japonesos al país, des de fàbriques a oficines diplomàtiques, passant per cotxes i d'altres productes nipons, van posar de relleu, un cop més, les tensions entre tots dos països. L'origen de les protestes va ser la compra per part d'un polític japonès d'un grup d'illes deshabitades però que tots dos països es disputen, les illes Senkaku per als japonesos o les illes Diaoyu per als xinesos. Aleshores, les protestes van ser explicades com un nou capítol de d'una enemistat històrica. La revista *The Economist* davant la pregunta de si era possibles que es produís una guerra afirmava que “Lamentablement, Sí” donada l'enemistat històrica entre el Japó i la Xina. Tanmateix, parlem d'unes relacions històriques de més de 2.000 anys i principalment caracteritzades per les influències culturals i la bona entesa, més que no pas per les confrontacions entre els dos països. De fet, aquestes han estat més aviat puntuals:

- Les forces Tang van lluitar contra l'exèrcit japonès a la Batalla de Baekgang de l'any 663.
- Els exèrcits de Kublai Khan, el fundador de l'imperi Yuan, van intentar conquerir territorialment el Japó en dues ocasions al llarg del segle XIII.
- Durant la dinastia Ming (1368-1644), el líder del Japó en aquell moment, Toyotomi Hideyoshi, va organitzar dos atacs contra Corea.
- La primera guerra sinojaponesa (1894-95) va provocar la cessió de Taiwan i una sèrie d'illes de la Xina per al Japó.
- La segona guerra sinojaponesa 1937-1945.

Però, pel que fa a aquest bon enteniment durant aquests 2000 anys, van ser moltes les contribucions xineses a la política, la cultura, la literatura, la religió i la economia del Japó -com no deixen de repetir constantment els historiadors xinesos -. Aquestes influències, també s'han produït al llarg del temps en sentit contrari. Com per exemple, les influències rebudes per Chiang Kai-shek, Lu Xun o Sun Yat-sen quan van residir al País del Sol Naixent a començaments del segle XX i que, entre d'altres coses, van contribuir a la introducció de paraules de les ciències socials importades d'Europa a través del Japó.

En realitat, fins a la normalització de les relacions diplomàtiques durant l'any 1972, la màxima atribuïda a Zhou Enlai, sobre les relacions entre la Xina i el Japó: “2.000 anys d'amistat i cinc dècades de desencontres” és paradigmàticament definitòria d'aquestes relacions històriques.

Relacions històriques entre la Xina i el Japó fins al segle XIX

En primer lloc, pel que fa a la influència de la cultura xinesa sobre el Japó, els contactes entre el dos països van començar al tercer segle de la nostra era i es van produir mitjançant diferents “onades” de la

cultura xinesa cap a les costes del Japó. Aquestes van ser transportades pels propis japonesos o per comerciants xinesos, que van portar pràctiques, idees o objectes procedents de la Xina, com per exemple: el cultiu de l'arròs, l'escriptura amb caràcters, el budhisme mahayana, la planificació de les ciutats o l'organització de la cort imperial.

Durant el període Yayoi (300 aC-300 dC), el Japó va patir un canvi tan radical que és impossible no atribuir-ho a una influència exterior important. Amb la nova cultura, que es va desenvolupar des de l'illa de Kyūshū cap a la plana de Honshū, van apareixer simultàniament: l'agricultura irrigada, una nova

ceràmica i la metal·lúrgia. Es tracta d'influències xineses que van arribar al Japó sobretot via Corea, però també pels contactes amb les poblacions de l'estat Yue de les costes del sud-est de la Xina. La implantació del cultiu irrigat de l'arròs, una tècnica no autòctona, i la proliferació de l'ús dels metalls van augmentar la productivitat agrícola i van proporcionar una base econòmica suficientment sòlida per provocar una transformació de la societat que al llarg del següents 600 anys va ser cada cop més complexa i estratificada.

Durant aquest període, les cròniques oficials de les dinasties xineses Han (206-220) i Wei (220-265), citen expressament intercanvis amb les comunitats del poble dels *wo* (倭), un terme que possiblement significava "nan" i que feia referència als japonesos.

Amb la dinastia Tang (618-907), la influència xinesa va tenyir tota l'Àsia oriental. Al Japó aquesta influència és perceptible primer amb la introducció del budhisme i després amb l'articulació d'un estat centralitzat governat des d'una capital. Un fet que es va fer sentir especialment durant el període Yamato final (552-710). El Japó era llavors una societat tribal, dividida en un gran nombre de clans aristocràtics denominats *uji* (氏) i la religió japonesa adorava també tot tipus d'objectes i fenòmens naturals als quals considerava esperits i denominava *kami* (神). Va ser al llarg d'aquest període final Yamato quan es va produir l'arribada del budhisme al Japó. La data oficial és l'any 552, quan el rei del regne coreà de Baekje va enviar a la cort Yamato una imatge de Buda. La introducció del budhisme va ser una adaptació de la civilització xinesa al Japó, donat que les versions que prosperen al Japó són les sectes xineses del *mahayana*.

L'impacte de la influència xinesa al Japó es va accelerar a partir de l'arribada al poder del príncep Shōtoku (574-622). En la seva figura conflueixen el confucianisme, sobre el que es va articular el nou estat, i el budhisme, del que era un fervent seguidor. Shōtoku va posar les bases de l'estat centralitzat, va introduir un sistema de graus entre els funcionaris de la cort, va adoptar el calendari xinès i l'any 702 va promulgar el *Codi Taihō* (大宝律令) que marca l'organització administrativa del Japó. A més a més, Shōtoku va reprendre la pràctica d'enviar representants oficials a la Xina. Els anys 607, 608 i 614, va enviar a la Xina grans ambaixades amb més de 500 delegats i conformades per polítics, monjos, erudits, pintors i artistes de tota mena, que residien durant uns anys a la Xina, abans de retornar al Japó amb tot tipus de nous coneixements i pràctiques.

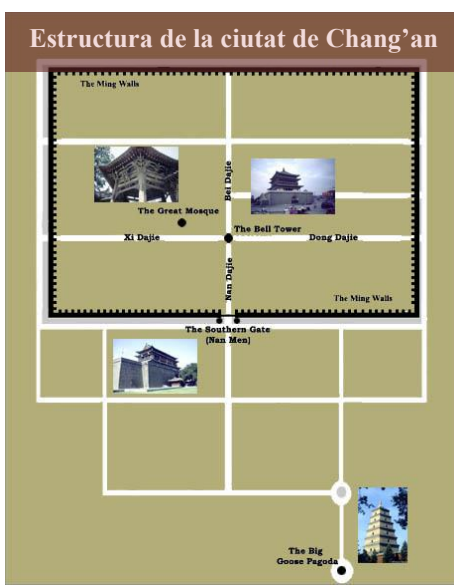
Príncep Shōtoku 聖徳太子
(574-622)

Tanmateix, com s'ha afirmat abans, també es van produir confrontacions entre els dos països com la *Batalla de Baekgang* de l'any 663. Va ser una batalla entre les forces de Baekje i el seu aliat Yamato, en contra de les forces aliades de Silla i les tropes de la dinastia xinesa Tang, que va enviar 7.000 soldats i 170 vaixells. La batalla va tenir lloc en el curs del riu Geum a Jeollabuk-do i les forces de l'aliança Silla-Tang van obtenir una victòria decisiva que va obligar als japonesos a retirar-se completament.

L'estat japonès en els seus inicis mira intensament al model xinès dels Tang, com també va passar durant el període Nara (710-794). Es van crear departaments administratius seguint el model xinès, on els càrrecs més alts -com els de governador de província- es reservaven a la noblesa i per sota les elits local feien de funcionaris. Però més enllà

de l'organització de la cort i el funcionariat la influència xinesa es veu en la construcció de la capital a Nara l'any 710, amb la mateixa estructura quadricular que la capital xinesa de Chang'an (長安).

Durant el període Heian (794-1185) la cultura està encara molt sotmesa a les influències xineses. La majoria dels textos japonesos seguien estant escrits directament en xinès. Amb l'acceptació del budhisme per part de la cort, l'escriptura xinesa havia adquirit una importància cada cop més gran en els assumptes oficials, filosòfics i religiosos. Ara bé, el xinès no s'acabava d'adaptar bé a l'estructura del japonès i a les necessitats d'expressivitat literària dels japonesos. Així, simplificant i estandarditzant elements dels caràcters xinesos bàsics, i es va crear el sil·labari japonès *kana* que va permetre desenvolupar el japonès escrit. En aquest sentit, la literatura Heian té dues grans corrents, un escrit en xinès i l'altra escrita en japonès. La segona corrent cobreix un ampli ventall de gèneres literaris: poesia, diaris de viatge, prosa curta o novel·les. És en aquest moment quan va aparèixer una de les obres mestres de la literatura japonesa, el *Genji Monogatari* (源氏物語), escrit per Murasaki Shikibu, una cortesana del clan Fujiwara. El llibre és una llarga novel·la romàntica que narra la vida del príncep Hikaru Genji i analitza en detall les relacions humanes més íntimes i permet apreciar les influències culturals, polítiques i filosòfiques de la cultura xinesa sobre la cort del Japó Heian. De fet, la nova capital Heian, l'actual Kyōto, també va ser construïda seguint el model de Chang'an, l'antiga capital xinesa anomenada actualment Xi'an.

A partir de l'any 850, els emperadors van perdre poder, mentre que diversos clans o famílies van agafar una gran importància. S'inaugura una nova època en què grans famílies eclipsen l'estat com a unitats bàsiques de l'organització política, social i econòmica. Va ser en aquest moment quan el model d'estat xinès es va eclipsar al Japó, perquè xocava de manera frontal amb els interessos creats per aquestes famílies. Els primers tres regents d'aquest període van ser membres de la família Fujiwara i van ser molts eficaços, però a mitjans del segle X, els problemes es van multiplicar: una gran rebel·lió va devastar les províncies orientals i nius de pirates es van situar al Mar Interior del Japó saquejant assíduament les costes del país. Va ser llavors quan els mongols, originaris del riu Kerulen, a tocar del llac Baikal, es van convertir en un estat, donat que Gengis Kahn va aconseguir unificar les tribus, a principis del segle XIII. Després de la seva mort, la divisió de l'imperi entre els seus fills va donar un nou impuls a les conquestes exteriors. De tots els nous regnes el més fort va ser el que va fundar Kublai, la dinastia Yuan (1280-1368). A partir de 1264, Kublai Kahn va establir la capital a Beijing i va aconseguir conquerir el regne dels Song. Des d'allà va llençar expedicions de conquesta contra Vietnam, Birmània, Java i el Japó. En el cas del Japó, després d'un primer intent fallit durant l'any 1281, Kublai Khan va ordenar la sortida d'una altra expedició, encara més nombrosa que la primera. Les forces japoneses es trobaven en inferioritat numèrica, però amb l'experiència del primer atac havien tingut temps de preparar fortificacions defensives i entrenar-se per resistir adequadament als mongols. Després de dos mesos de lluita aferrissada a Kyūshū, els elements van tornar a posar-se del costat del Japó i una enorme tempesta de dos dies va dispersar la flota enemiga. Els japonesos anomenen aquesta tempesta el "vent diví" o kamikaze (神風). Kublai Khan va preparar els plans per a una tercera expedició, però va morir el 1294, abans de poder posar-los en practica.

Cronologia històrica de la Xina	Cronologia històrica del Japó
221–206 aC Qin	300 aC- 300 dC Període Yayoi
206 aC – 8 Primers Han	300 dC-710 dC Període Yamato
23 – 220 Han Posteriors	710-794 Període Nara
202-589 Imperi desintegrat	794- 1185 Període Heian
589–617 Sui	1185-1333 Període Kamakura
618–906 Tang	1333-1568 Període Muromachi
906–960 Imperi desintegrat	1568-1600 Període Azuchi-Momoyama
960-1280 Song	1600-1868 Període Edo o Tokugawa
1280-1368 Yuan	1868-1912 Període Meiji
1368- 1644 Ming	
1644-1911 Qing	

Al llarg del segle XIII i XVI, els intercanvis comercials entre la cort Ming (1368-1644) i el Japó Kamakura (1185-1333) i Muromachi (1333-1568), van ser molt importants, sobre tot pel que fa a la seda, la porcellana o el té. La prosperitat del comerç va ser una de les característiques d'aquesta època, i el ports xinesos de Ningbo i Hangzhou van ser els protagonistes del comerç directe amb el Japó, un paper que també van jugar les illes, en aquells moment independents, anomenades en japonès les Ryūkyū.

Al segle XVI, el Japó es trobava fragmentat en més de 200 *han* (藩) o dominis feudals, al capdavant de cadascun hi havia un senyor feudal o *daimyō* (大名). Però llavors van començar les campanyes d'unificació del territori, liderades pels tres "herois" de la història japonesa: Oda Nobunaga, Toyotomi Hideyoshi i Tokugawa Ieyasu.

Arribats a aquest punt, cal fer una reflexió a mode de conclusió d'aquest primer apartat. Si es pregunta a un occidental sobre les coses que associa amb el Japó tradicional, amb tota seguretat ens recitarà la llista següent: en l'àmbit de la cultura, els drames *nō* i *kabuki* (歌舞), els poemes coneguts com *haiku*, les xilografies "del món flotant" o *ukiyo-e* (浮世絵), la cerimònia del te, l'art de disposar les flors o *ikebana* i els paisatges en miniatura que reflecteixen millor que res l'esperit Zen, la ètica samurai o bushido (武士道)—que comporta una autèntica obsessió pels problemes moral—en arquitectura els sòls recoberts d'estores de palla o *tatami*, els grans establiments destinats a banys públics, i finalment, en gastronomia, el peix cru i la salsa de soja. Res a objectar a aquesta relació. No obstant això, cal destacar que la gran majoria dels elements esmentats no existien fins a aquesta època, ja que la seva incorporació a la cultura nipona es produeix durant el període Tokugawa (1603-1868).

Pintura de Kiyotsune Torii en què es mostra una representació de *kabuki*

Al segle XVI, Toyotomi Hideyoshi, un dels unificadors del país, després de sotmetre els clans rivals va iniciar les campanyes per la conquesta de Corea. En el primer any de la campanya de 1592, van arribar fins a Manxúria. El rei coreà Seonjo va sol·licitar ajuda a la dinastia Ming, que va enviar uns 5.000 soldats per enfrontar-se als japonesos en l'actual Pyongyang. L'any 1593, un major nombre de tropes xineses, 45.000, van prendre la ciutat i van expulsar als japonesos cap al sud. Durant quatre anys, va continuar aquesta situació, fins que Hideyoshi va tornar intentar una nova invasió fallida que va provocar grans pèrdues en les tres parts, japonesos, coreans i xinesos. La mort sobtada d'Hideyoshi va desencadenar una lluita pel poder entre els diferents *daimyō*. El 21 octubre de 1600 va tenir lloc la decisiva batalla de Sekigahara. Una coalició de *daimyō* seguidors del fill de Hideyoshi va ser derrotada pels seguidors de Tokugawa Ieyasu, qui deu dies més tard va entrar al castell d'Osaka convertit en senyor del país. Aquesta victòria va donar a Ieyasu la legitimitat per començar la institucionalització del seu poder i va donar inici al tercer *bakufu* de la història del Japó: el shogunat Tokugawa.

Un total de 14 descendents de la família Tokugawa van ocupar la posició, de forma successiva i ininterrompuda, fins a 1868, l'any en què comença l'era Meiji. Durant aquest període es va aplicar una política d'aïllament nacional o *sakoku* (鎖国) que va determinar l'expulsió de tots els estrangers del país, amb excepció feta d'un pocs holandesos residents a l'illa artificial de Deshima a l'actual Nagasaki. Tot i aquest tancament, la historiografia més recent ha demostrat que la política de "aïllament nacional" no va tenir com a efecte directe la suspensió del trànsit comercial amb la Xina, sinó que les importacions de mercaderies com la seda es van continuar realitzant a través de les illes Ryūkyū i de la península de Corea.

El Japó formava part del món cultural xinès fins al període Tokugawa i és impossible saber que se n'hauria fet del Japó en cas de no haver-se aïllat de les influències estrangeres. En canvi, si que es pot afirmar, amb força seguretat, que la política de portes tancades va permetre assegurar una llarga pau controlada, la Pax Tokugawa. Gràcies a l'absència de conflictivitat militar durant els dos segles d'aïllament, es van desenvolupar institucions polítiques pròpies, es va establir una societat "feudal" basada en preceptes neoconfucians, es va poder maximitzar la utilització dels recursos econòmics, va rebrotar el dinamisme cultural propi d'altres èpoques i van aparèixer els elements més característics de la cultura japonesa tradicional.

Un període de fortes turbulències

Durant el segle XIX, les potències occidentals van protagonitzar un procés de penetració econòmica, militar i territorial a la Xina, iniciat amb [la Primera Guerra de l'Opi](#) (1839 - 1842), que va suposar no només la transformació de les relacions de l'imperi Qing amb la resta del món mitjançant el Tractat de Tiajin de 1858, sinó el condicionament del progrés intern de la societat xinesa des de llavors i fins a l'inici de la Primera Guerra Mundial a 1914. Pel que fa al Japó, l'any 1853 [el comodor Perry](#), comandant dels EUA de les Índies Orientals va entrar al port de Uraga amb els seus vaixells de guerra amb la missió d'obrir el país al comerç internacional.. Un any després, Perry va obtenir un acord amb el Japó pel qual dos ports, Shimoda i Hakodate, s'obrien als vaixells nord-americans per al combustible, l'aigua i els aliments. L'any 1858, va ser signat un Tractat de Comerç i Amistat amb els Estats Units. Aquests tractats comercials signats també amb Anglaterra, Rússia, Holanda i França, van ser la versió japonesa del Tractat de Tianjin. Però, en el cas del Japó, l'obertura del país a 1853 i la situació interna van comportar la Restauració Meiji. Es va tractar d'un procés de canvi d'immensa transcendència, comparable a la Revolució francesa de 1789, la Revolució il·lustrada i la Revolució industrial a Anglaterra, i que va estar seguit per dècades de grans avenços.

Durant el període Meiji (1868-1912), Japó va dur a terme un procés de modernització de les seves institucions, d'industrialització econòmica i d'occidentalització cultural. El País del Sol Naixent s'assemblava cada vegada més als estats europeus en tots aquests sentits i també pel que fa a la seva política exterior, cada vegada més agressiva. Com a conseqüència, la Restauració Meiji va tenir conseqüències negatives per a les relacions entre la Xina i el Japó. La confrontació entre els dos països va començar com a conseqüència de l'ascens del Japó com a nou poder regional, davant d'una Xina en descomposició durant la darrera fase de la dinastia manxú Qing (1644-1911). Amb l'arribada de la dominació imperial directa de l'Emperador Meiji i l'abolició del sistema feudal, el Japó Meiji va donar les primeres passes per resoldre el que en aquell moment es consideraven problemes pendents amb la Xina, en particular, la disputa sobre la propietat de les illes Ryūkyū. Els xinesos de la dinastia Ming

consideraven aquestes illes com un regne vassall de la Xina, un fet acceptat pel mateix rei d'aquest arxipèlag. Però el nou govern japonès després d'abolir aquest estatus de regne independent vassall de la Xina, es va annexionar el regne de Ryūkyū—avui en dia, prefectura d'Okinawa—l'any 1879. Llavors va accelerar la seva influència sobre els territoris propers. De fet, després de la victòria sobre la Xina a la primera guerra sinojaponesa (1894-1895), va prendre possessió dels territoris de l'illa de Taiwan i els seus arxipèlags subjacents.

Dibuix de Toshikata Mizuno titulat “Visca, Visca, l'imperi japonès” que mostra l'assalt de Songhwan

El Japó també es va fer amb el control de les illes Senkaku en japonès i Diaoyu en xinès. Empresaris japonesos explotaven allà productes endògens des de 1884, però les illes van ser oferides per l'emperadriu xinesa Cixi a un dels seus herbolaris, Sheng Xuanhuai en 1893. L'arxipèlag va passar ha estat controlat pel Japó després de la primera guerra sinojaponesa, coincidint amb la data en la qual la Xina cedeix a l'imperi del Japó les illes de Taiwan, Pescadors i la península de Liaodong en virtut del tractat de Shimonoseki que posa final a la guerra. A partir de 1896, el govern de Japó cedeix aquestes illes a l'industrial Tatsushiro Koga, que desenvolupa allà una empresa de pesca i de tractament de plomes d'albatros en la qual va donar feina a 280 persones. A la seva mort el 1918, el seu fill Zenji li succeeix. La societat empresarial va fer fallida al 1940 i les illes són abandonades i tornen a quedar desertes. Però els terrenys queden però en propietat de la família japonesa Koga.

Després del final de la II Guerra Mundial, els Estats Units van administrar les illes i la seva Marina va utilitzar Kuba-jima i Taisho-jima com a zones de maniobra. Un cop finalitzada l'ocupació aliada del Japó per mitjà del tractat de San Francisco (1951), Taiwan es retornat a la Xina, però les illes Senkaku en japonès (尖閣群島) i Diayou (釣魚台列嶼) van continuar sent administrades pels Estats Units. Als anys 70, es va descobrir que hi havia la possibilitat de la existència de recursos naturals subterranis, i això va suscitar els interessos sobre les illes de la Xina i Taiwan, que van començar a reclamar el domini.

En 1972, l'arxipèlag d'Okinawa va ser retornat al Japó i, juntament amb ell, el govern dels EE. UU. va cedir l'administració de les illes Senkaku/Diaoyu al Japó. A l'agost de 1971, les autoritats de la República de la Xina (Taiwan) havien ratificat el conveni, però les autoritats de la República Popular de la Xina van expressar oficialment la seva demanda de propietat el 30 desembre de 1971, indicant que les Illes Diaoyu són dependents de Taiwan i, per tant, igual que Taiwan, part inseparable del territori xinès.

Actualment, les illes són considerades en termes de dret internacional com a “terra nullius” perquè mai van ser ocupades de manera permanent. Des de la perspectiva japonesa l'ocupació japonesa de les illes a

partir de gener de 1895 no va ser conseqüència de la guerra i no respon al mateix cas que Taiwan, que sí va ser ocupat després de la guerra gràcies al tractat de Shimonoseki, per les autoritats japoneses son dos casos diferents i no hi ha cap dubte que la sobirania és japonesa. Al contrari, des del punt de vista xinès, es considera que els dos són vinculats i que el Japó va treure profit de la fi de la guerra sinojaponesa per acaparar certes illes de l'arxipèlag. Per tant, per als xinesos aquestes illes havien d'haver estat retornades a la Xina un cop finalitzada la Segona Guerra Mundial i qualsevol actuació o declaració del govern japonès sobre aquestes illes és considerada una provocació.

Tornant al recorregut històric, malgrat la primera guerra sinojaponesa, durant el canvi de segle es va produir una nova fase d'enteniment a través dels intel·lectuals xinesos que van visitar el Japó. Quan en 1898 s'anuncia la cancel·lació per part de l'emperadriu Dowager Cixi dels edictes reformistes dels anteriors 100 dies, també es va ordenar l'arrest de diversos pensadors reformistes, entre ells Liang Qichao, qui aconsegueix anar al Japó. A Yokohama va entrar en contacte amb els comerciants xinesos, va iniciar un diari i també va començar a absorbir tot un nou coneixement procedent d'occident filtrat en els llibres japonesos. Tot plegat, fa que sigui un dels primers i principals intel·lectuals xinesos que va lidiar amb les preguntes sobre el nacionalisme o el darwinisme social que estaven de moda en aquell moment al Japó. Però no va ser un cas únic. En aquests moments, per a un xinès format, Japó era un centre d'educació i cultura, com ho podia ser París per als russos més occidentalitzats o Londres per als indis. De fet, milers d'estudiants xinesos van viatjar a Tòquio per formar-se i tornar a Xina on van ocupar càrrecs de responsabilitat. Era una frontera de la modernitat en la qual podien replantejar els seus coneixements, i incorporar al seu llenguatge noves paraules de les ciències socials com "democràcia", "revolució", "capitalisme", "socialisme" ...

Més enllà d'aquestes influències, a nivell polític, un Japó fort es va enfrontar a un debilitament progressiu de la Xina. El Japó imperial posar la seva atenció a la Xina en 1914, durant la Primera Guerra Mundial, quan va assetjar la fortalesa de Qingdao i va perseguir als alemanys de la seva concessió amb el pretext de tornar a Qingdao a la Xina. Gran Bretanya i Estats Units, aliats del Japó, no van deixar que Tòquio conservés Qingdao, el que va encoratjar al Japó per seguir avançant cap a l'oest i cap al nord a la Xina. A finals de 1915, el Govern japonès va presentar al llavors president xinès Yuan Shih-kai les anomenats "21 demandes", que assenyalaven clarament el començament d'una política japonesa expansiva envers la Xina.

Les conseqüències d'aquesta política s'aprecien a partir dels anys 30 i fins a 1945. En aquests anys es va iniciar un fort procés d'involució política al Japó. Van perdre força, a gran velocitat, les posicions més moderades dins del govern japonès a favor de les dels partidaris dels posicionaments militaristes i ultradretans. Durant el govern del primer ministre Hirota Koki es va signar amb Alemanya el pacte Antikomintern en contra de la Unió Soviètica. La signatura va servir per apropar Tòquio l'eix Berlín-Roma, la unió entre els règims nazi i feixista. D'aquesta manera Japó recuperava així suports en l'àmbit internacional després del refredament de les relacions amb Washington durant la dècada anterior i la sortida japonesa de la Lliga de Nacions en 1933.

Aquesta retirada havia estat motivada per la condemna unànime dels països membres de la Lliga de Nacions per l'incident de Manxúria de 1931. L'incident s'havia desencadenat després que Tòquio va acusar els guerrillers xinesos de volar una part de la xarxa ferroviària de propietat nipona al sud de Manxúria, encara que l'explosió va poder ser preparada pels mateixos militars japonesos de l'exèrcit de Kwantung destinats a la zona. L'atac va servir d'excusa a les tropes japoneses destinades a la regió per

annexionar-se la capital, Kirin, i amb això la resta del territori, un objectiu que feia temps que perseguïen.

La matança de Nanjing

Nanjing és un fet d'infaust record i enorme transcendència sobre les relacions sinojaponeses. La sensibilitat de la matança a Nanjing fa impossible saber la xifra real de morts. Segons historiadors xinesos van morir al menys 300.000 persones, i fins a 80.000 dones van ser violades. Segons alguns historiadors, japonesos negacionistes, no la majoria d'historiadors, l'incident de Nanjing fins hi tot no hauria existit mai. Els que reconeixen la seva existència proporcionen una xifra de morts que oscil·la entre les 40.000 i les 200.000 persones.

Així es va crear l'Estat titella de Manxukuo, al nord-est de la Xina, amb Henry Pu-Yi al capdavant.

La pressió d'aquesta política imperialista japonesa es va desfermar a partir del 7 de juliol de 1937, quan un grup de soldats japonesos que feien maniobres a prop del pont de Marco Polo a prop de Beijing van rebre uns trets en resposta a les seves exercits. Al cap de poc temps, destacaments xinesos i japonesos es van concentrar a la zona. Davant la impossibilitat d'arribar a un acord, el primer ministre japonès va enviar al continent més destacaments militars. Començava així una altra guerra contra la Xina que va durar vuit anys, en la qual Japó va cometre algunes de les atrocitats més terribles de la història de la humanitat—com la matança de Nanjing—i que l'exèrcit va entendre com una nova estratègia dins un pla més ampli i ambiciós d'expansió per

tota Àsia. Per lluitar contra les forces nacionalistes xineses de Chiang Kai-shek, Japó va arribar a enviar a 600.000 soldats.

Les relacions sinojaponeses: de la Guerra Freda a l'actualitat

L'arribada del comunisme a la Xina en 1949 no va portar la normalització de les relacions. Durant la Guerra Freda, un cop finalitzada l'ocupació nordamericana i començat el seu creixement, el Japó es veu així mateix com el representant del “món lliure” en contra de la visió d'un “món autoritari” amb centre a Moscou del que forma part la Xina. Per al xinesos, el Japó era el responsable de tota una sèrie d'humiliacions patides fins l'arribada del comunisme.

Després de la Guerra de Corea, comença la Guerra Freda a l'Àsia oriental. A nivell polític, el premier xinès Zhou Enlai manté una política d'acostament que rep una reacció passiva per part dels governs japonesos dels primers ministres Hatoyama Ichiro i Nobusuke Kishi, que mantenen un cert distanciament mentre la Xina continua amb la política del **Gran Salt Endavant** (大跃进). La situació canvia a partir de 1962, ja que comença el distanciament de la URSS i la política econòmica a la Xina és

un fracàs. Es produeixen contactes entre membres del partit japonès al poder, el Partit Liberal Democràtic, liderat per Ikeda Hayato, amb membres del Partit Comunista Xinès.

Aquesta situació de no friccions a nivell polític, permet el desenvolupament de les relacions econòmiques. Des de 1952 fins al 1957, les relacions comercials es basen en uns mecanismes de intercanvi de productes de consum bàsics. Uns intercanvis que assoleixen la xifra de 151 milions de dòlars durant l'any 1956. És llavors quan Zhou Enlai proposa l'establiment d'oficines d'enllaç sense estatus diplomàtic a la Xina. Aquest mecanisme acaba permetent que el Japó ofereixi un crèdit de 20 milions de dòlars per facilitar l'obertura a la Xina de 63 fàbriques de producció tèxtil. Malauradament, aquesta tendència positiva es trenca a meitat dels anys 60, quan la Xina entra en un període de relatiu aïllament internacional provocat per la inestabilitat interna durant els anys de la **Revolució cultural** (文化大革命). Tot el contrari que el Japó, que comença un període d'internacionalització que el portarà, després d'haver entrat en els principals organismes internacionals del consens de Washington, a organitzar les olimpíades de 1964.

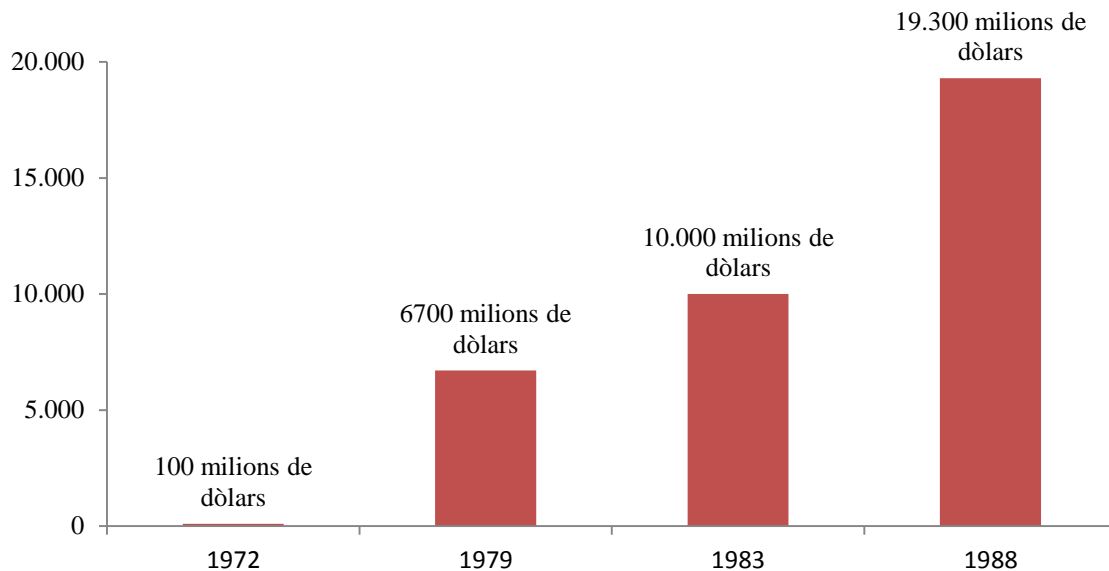

La nova relació entre la Xina comunista i el principal aliat internacional del Japó, els Estats Units, va obligar a tots dos governs a iniciar una nova fase. L'interès del primer ministre japonès Tanaka Kakuei d'aprofitar la “carta Xina”—obtenir rèdit internacional per superar el desprestigi intern— el porta a visitar Beijing aquell mateix any de 1972. Durant aquesta visita és signa un comunicat conjunt en el que el govern japonès declara que “hi ha una consciència clara de responsabilitat pel danys ocasionats pel Japó a la Xina en el passat i expressa la seva enorme ressentiment”. No obstant això, les relacions entre els dos països romandran estancades fins l'any 1978, quan comença una nova fase.

L'any 1978 es signa un Acord de Pau i Col·laboració, que serà el marc diplomàtic d'entesa entre la nova Xina que comença els canvis estructurals del període de Deng Xiaoping i un Japó que està immers en una bombolla econòmica que esclatarà a finals dels anys 80. Durant aquesta “època daurada” de les relacions entre ambdós països, les relacions comercials bilaterals es disparen. Mitjançant l'acord comercial de febrer de 1978, la Xina comença a exportar matèries primeres cap al Japó, mentre que el

Japó exporta tecnologia en àmbits com el de la construcció de noves infraestructures. Aïat, també s'arriba a acords en sectors prioritaris per a la política planifica xinesa, com ara: els sectors aeri, de navegació o de pesca. Així mateix, el Japó comença mobilitzar tot el seu potencial en matèria d'ajuts oficials de cooperació per al desenvolupament econòmic. A mode d'exemple, el valor del crèdits donats pel govern japonès a la Xina com a mecanisme de cooperació era de 331.000 milions de ¥ l'any 1979, mentre que l'any 1988 ja era 810.000 milions de ¥.

Creixement exponencial del comerç bilateral Japó-Xina

Les relacions polítiques segueixen parellament amb molts daltabaixos. Durant aquest període es produeixen tota una sèrie de trobades polítiques. L'any 1982, el primer ministre xinès Zhao Ziyang visita el Japó per establir un Acord de Pau i Amistat basat en el concepte del "benefici mutu". Però apareixen novament els problemes i friccions històrics. En aquest cas, la polèmica relativa al tractament que fan els llibres de text japonesos dels fets històrics de la guerra encén els ànims del nacionalisme japonès i xinès. En aquesta nova fricció que regularment enfronta als dos països, els japonesos al·leguen que ja hi ha prou reconeixement dels fets històrics i exigeixen llibertat acadèmica per als seus acadèmics, però els xinesos acusen al govern japonès de negacionista.

Durant els anys 90 es viu una fase d'harmonització d'intensificació de les relacions polítiques i econòmiques. L'any 1992 es produeix la visita dels emperadors del Japó a la Xina, una visita oficial en la que declaren que "hi ha un profund dolor al Japó pels danys ocasionats". En aquesta mateixa línia d'erosionar al màxim les friccions, l'any 1995 el primer ministre Tomiichi Murayama va afirmar que "el Japó reconeix i s'enfrontarà directament a la història de les seves invasions en altres països". Però malgrat aquestes declaracions, aquestes friccions apareixen una vegada i altra al llarg dels anys 90 i principis del segle XX, el que va portar al president xinès Jiang Zemin a afirmar l'any 1998: "No importa com de boniques siguin les paraules si en la pràctica no signifiquen res".

Igualment, en aquesta nova fase, les friccions polítiques tenen cada cop menys impacte sobre les relacions econòmiques, que continuen creixent de forma exponencial. Això permet que el comerç bilateral assoleixi els 63.000 milions de dòlars l'any 1997. Una evolució acompanyada per un rapidíssim creixement de la inversió directa japonesa a la Xina.

L'any 2001 irromp en escena Koizumi Jun'ichirō, un polític ple de matisos. Un americanòfil declarat, Koizumi representava l'antítesi dels polítics japonesos. Carismàtic i fotogènic recull durant els primers mesos de govern una inusual quota de popularitat propera al 80%. La seva aposta ser la del reformisme. Reformes del sistema financer, del servei postal, de l'organització del seu partit Koizumi... però, tot i que des de la moderació, dona sortida durant el seu mandat a les veus neonacionalistes que venen tenyint la política nipona des del començament de la crisi econòmica. Una dreta nacionalista que parla de la pèrdua dels valors tradicionals, de la necessitat d'un Japó fort militarment i, sobretot, que troba difícil acceptar alguns dels esdeveniments històrics de l'època imperial. Recollint aquest sentiment neonacionista, que comparteix políticament, Koizumi va contribuir a reinstaurar el cant obligatori del Kimigayo a les escoles, amb la parcial modificació d'alguns continguts als llibres d'història als instituts i, principalment, amb les repetides visites al [temple de Yasukuni](#). En aquest santuari sintoista al mig de Tòquio hi ha enterrats des de 1978 catorze homes considerats criminals de guerra de classe A pels tribunals de Tòquio, al costat dels noms dels soldats japonesos caiguts en temps de guerra des de l'era Meiji. Des del final de l'ocupació nord-americana han visitat Yasukuni mitja dotzena de primers ministres. Cap, però, en sis ocasions com Koizumi, tampoc cap, en dies assenyalats en el calendari japonès com el 15 d'agost (celebració del final de la Segona Guerra Mundial) o el primer d'any. Malgrat que Koizumi, com van fer d'altres, sempre va assegurar anar a Yasukuni a pregar per la pau, les seves visites sempre van ser mal rebudes als països ocupats pel Japó imperial. Es precisament en política exterior on el primer ministre va deixar mes mal parat el Japó del segle XXI.

Un cop entrats en el segle XXI, les relacions econòmiques ja representen el vincle més fort entre tots dos països. Si l'any 2001, el comerç bilateral tenia un volum de 89.000 milions de \$, l'any 2005 la xifra ja és de 189.000 milions de \$, i l'any 2010 passa a ser de 298.000 milions de \$. Les mercaderies xineses també inunden el mercat japonès, mentre que les principals empreses japoneses de tots els sectors ja tenen consolidada les seves cadenes de producció i la seva presència a la Xina,

Les relacions polítiques també entren en una fase favorable per a tots dos països. Al Japó es produeix un canvi de lideratge i comença de nou una forta volatilitat en el càrrec de primer ministre. Shinzō Abe visita l'octubre de 2006 visita la Xina i trenca el gel després del període de Koizumi. El primer ministre xinès visitarà Japó en abril de 2007. Aquest mateix any, un nou primer ministre japonès Yasuo Fukuda visitarà Beijing. Mentre que al maig de 2008 el president xinès Hu Jintao es va desplaçar al Japó amb l'objectiu d'eliminar els obstacles polítics que puguin frenar les bones relacions econòmiques. Aquest problemes serien fonamentalment (els temes històrics (els continguts dels llibres de text, les visites al Yasukuni i les declaracions Polítiques) i les [disputes territorials per les illes Senkaku / Diayou](#).

Situació actual: cap a la interdependència

Des del canvi de segle, el Japó i la Xina mantenen unes relacions econòmiques bilaterals de les més dinàmiques i significatives de tot el món, atès que el Japó és la 3ª economia del planeta i que el ràpid

creixement pot convertir la Xina aviat en la 1a. A més existeix entre ells una relació d'interdependència donat un comerç bilateral que ha convertit la Xina en el principal soci comercial del Japó (Xina representa el 20.7% del comerç), i el Japó és el segon mercat del comerç exterior de la República Popular de la Xina (el Japó representa el 12% del comerç exterior de la Xina).

Altres factors d'aquesta interdependència són: en primer lloc, l'espectacular creixement de la Xina fins al moment estimula la demanda d'inversions i promou les exportacions xineses cap al Japó; i, en segon lloc, la massiva inversió estrangera directa del Japó a la Xina, que ha afavorit no només el crèdit sinó també la transferència de tecnologia i la integració les indústries xineses en les cadenes de producció globals japoneses. A més, existeix una complementarietat de les dues economies. El creixement del volum comercial entre tots dos països resulta espectacular. Si l'any 2000 era de 86.000 milions de dòlars, l'any 2008 era ja de 267.000 milions de dòlars i l'any 2011 de 344.900 milions de dòlars.

Actualment, si els factors polítics no influeixen de forma negativa, el benefici pot seguir molt gran per a tots països des del punt de vista econòmic. Per a una economia madura com la japonesa, el mercat xinès és prioritari; mentre que de cara al procés d'industrialització i creixement xinès cap a nous sectors, com les energies renovables o el transport sostenible, la transferència de tecnologia nipona segueix sent una necessitat. El volum del comerç bilateral i la inversió directa japonesa han aprofundit les relacions econòmiques entre els dos països fins a esdevenir interdependents econòmicament, és a dir, tenen uns interessos econòmics tan vitals que poden contribuir a limitar les disputes polítiques. Ara bé, dependrà molt dels dos nous líders, el president Xi Jinping de la Xina i el primer ministre Shinzō Abe, i de la seva voluntat de mantenir unes bones les relacions bilaterals. Aquesta voluntat política és un factor necessari per superar els obstacles, encara que altres factors, com el creixement de posicionaments nacionalistes dintre de les societats de tots dos països, en part compartits per seus líders, poden dificultar el manteniment de la futura estabilitat.

Per saber-ne més

- Kristof, Nicholas (2012). "The New York Times". 23 de desembre de 2012. <http://blogs.nytimes.com/2012/09/19/the-inconvenient-truth-behind-the-diaoyusenkaku-islands>
- Lee, Joyman (2011). "History Today". 23 de desembre de 2012. <http://www.historytoday.com/joyman-lee/senkakudiaoyu-islands-conflict>
- Global Security (2012). 23 de desembre de 2012. <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/senkaku.htm>
- Susumu, Yabuki (2013). "China-Japan Territorial Conflicts and the US-Japan-China Relations in Historical and Contemporary Perspective" 歴史的・現代的視野からみた中日領土問題と米日中関係 a *The Asia-Pacific Journal*, Vol 11, Issue 9, No. 2, March 4, 2013. Disponible a: <http://www.japanfocus.org/-Yabuki-Susumu/3906>
- McCormack, Gavan (2013), "Much Ado over Small Islands: The Sino-Japanese Confrontation over Senkaku/Diaoyu" 小さな島々をめぐる大騒ぎ—尖閣・釣魚諸島と中日対立 a *The Asia-Pacific Journal*, Vol 11, Issue 21, No. 3, May 27, 2013.